

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

ΠΑΠΑΖΗΣΗ Χ.¹ και ΠΑΠΑΖΗΣΗ Ε.²

¹Δρ. Οικολογίας, Υπεύθ. Π.Ε. Β' Δ/σης Δ.Ε. Αθήνας, Γούναρη 60, ΤΚ 153 43, Αγ. Παρασκευή, e-mail: cpapasi@tee.gr 210 6542 973.

²Διευθύντρια 21^ο Δημοτικού Σχολείου Αχαρνών, Δ/ση Α/θμιας Εκπ/σης Ανατολικής Αττικής, Μεσσηνίας και Σκαρίμπα ΤΚ 136 71, Αχαρνές, e-mail: lelpap@sch.gr 210 2403 770.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ

Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη, Αειφόρος Τουρισμός.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Περιβαλλοντική Πολιτική

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη μέσα από την ανάπτυξη της κοινωνικής υπευθυνότητας προωθεί την αλλαγή στάσεων και συμπεριφοράς των ανθρώπων, που χαρακτηρίζουν τον ενεργό και υπεύθυνο πολίτη. Με το άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία μέσα από την υλοποίηση κοινών δράσεων μπορούμε να ελπίζουμε σε αλλαγές στον τρόπο ζωής σε ατομικό, οικογενειακό και κοινωνικό επίπεδο (UNESCO, 1997).

Ο Αειφόρος Τουρισμός αναπτύσσει δράσεις που οδηγούν στον περιορισμό των επιπτώσεων στο περιβάλλον καθώς και στη βελτίωση του επιπέδου της κοινωνικής και οικονομικής ευημερίας του τοπικού πληθυσμού στις αγροτικές και αστικές περιοχές παρέχοντας ευκαιρίες και διασφαλίζοντας ένα βιώσιμο μέλλον.

Η σύνδεση της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη με τον Αειφόρο Τουρισμό είναι σημαντική, αφού συμβάλλει - μέσα από προγράμματα Π.Ε., δίκτυα και δράσεις σε συνεργασία με τοπικούς και κοινωνικούς φορείς- στην καλλιέργεια αειφόρου τουριστικής συνείδησης στην κοινωνία των πολιτών.

ΣΚΟΠΟΣ

Η παρούσα αναρτημένη ανακοίνωση (πόστερ) έχει σκοπό να δείξει την αναγκαιότητα σύνδεσης της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης με τον τουρισμό μέσα από τις προϋποθέσεις της Αειφόρου Ανάπτυξης, αφού ο τουρισμός μπορεί να αποτελέσει μία γέφυρα μεταξύ οικονομικής ανάπτυξης και προστασίας και διατήρησης του περιβάλλοντος. Τουρισμός και περιβάλλον (κοινωνικό, πολιτισμικό, φυσικό και δομημένο) είναι αλληλένδετα και αλληλεξαρτώμενα και μαζί παρέχουν μια αειφόρο οικονομική βάση.

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ

Ο καθένας από εμάς έχει συμμετοχή τόσο στις τωρινές συνθήκες, όσο και τη μελλοντική διαχείριση του περιβάλλοντος (κοινωνικού, πολιτιστικού, φυσικού και δομημένου). Οι αξίες της Αειφορίας αναπτύσσονται επιτυχέστερα μέσω της εκπαίδευσης, της αύξησης της ευαισθητοποίησης και της ενδυνάμωσης των πολιτών για την πρόληψη και εξεύρεση λύσεων στα περιβαλλοντικά προβλήματα. Η εκπαίδευση αυτή, που αποτελεί την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση σε νέα κατεύθυνση ή Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη, διαμορφώνει αξίες, στάσεις και συμπεριφορές και αναπτύσσει την κριτική σκέψη και θεώρηση της πληροφορίας για τη λήψη αποφάσεων και εφαρμογή αειφορικών πρακτικών, μέσα από την ολιστική αντιμετώπιση του κόσμου και την αναζήτηση εναλλακτικών λύσεων (Tilbury, 2005). Οι στόχοι της - μέσα από την προώθηση της αμφίδρομης σχέσης σχολείου και κοινωνίας με κοινές δράσεις - είναι:

- η ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας σε θέματα περιβάλλοντος
- η υποστήριξη των νέων να αναπτύξουν δεξιότητες σχετικές με τη δημιουργία ενός οικολογικά βιώσιμου μέλλοντος
- η ενθάρρυνση των νέων να κάνουν τη διαφορά

- η παροχή μιας προοπτικής για τους νέους σε θέματα περιβάλλοντος
- η στήριξη των νέων για ενεργή συμμετοχή στην προστασία του περιβάλλοντος
- η προώθηση των νέων να γίνουν φορείς αλλαγής
- η δημιουργία ευκαιριών για τους νέους ώστε να παίξουν ένα σημαντικό και ενεργό ρόλο σε ένα οικολογικό και αειφόρο μέλλον
- ο σχεδιασμός και υλοποίηση περιβαλλοντικών προγραμμάτων στην εκπαίδευση
- η επεξήγηση της σημασίας του περιβάλλοντος και της Αειφορίας στους νέους.

Η Αειφόρος Ανάπτυξη αποβλέπει στη συνεχή βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης στη Γη προς όφελος τόσο της παρούσας όσο και των μελλοντικών γενεών (Συμβούλιο Ε.Ε., 2006). Σύμφωνα με τα Ηνωμένα Έθνη σκοπός της Αειφόρου Ανάπτυξης είναι: 1. η ενσωμάτωση των κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών διαστάσεων της στη χάραξη πολιτικής σε διεθνές, τοπικό και εθνικό επίπεδο, 2. η καθολική υιοθέτηση μιας ενιαίας, αντιπροσωπευτικής και ευρέως συμμετοχικής προσέγγισης της, 3. η μετρήσιμη πρόοδος στην εφαρμογή των στόχων και του σκοπού του Σχεδίου Εφαρμογής του Γιοχάνεσμπουργκ (UNSD, 2002).

Νευραλγικός και ταχέως αναπτυσσόμενος τομέας της οικονομίας σε παγκόσμιο επίπεδο είναι ο τουρισμός, ο οποίος έχει κοινωνικές, περιβαλλοντικές και πολιτισμικές διαστάσεις. Αυτός αποτελεί σημαντική πηγή ξένου συναλλάγματος και θέσεων εργασίας σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες. Σε μεγάλο βαθμό έως τώρα χαρακτηρίζεται ως μαζικός, ο οποίος εκτός από τις παραπάνω θετικές επιπτώσεις έχει και πολλές αρνητικές στην οικονομία, το περιβάλλον, την κοινωνία και τον πολιτισμό των κοινωνιών τουριστικής υποδοχής. Πιο συγκεκριμένα οι αρνητικές επιπτώσεις αφορούν στην υποβάθμιση του περιβάλλοντος μέσω της άναρχης δόμησης και της αλόγιστης χρήσης των φυσικών πόρων, στην εμπορευματοποίηση των ανθρώπινων σχέσεων, στη διαρροή χρημάτων έξω από την τοπική κοινωνία κ.λπ. Για τους παραπάνω λόγους πολλοί επενδυτές και δημόσιοι φορείς έχουν στραφεί στην προώθηση και ανάπτυξη μιας νέας μορφής τουρισμού, τον Αειφόρο Τουρισμό, όπως αυτός έχει αναφερθεί στο Κεφάλαιο IV, παράγραφος 43 του Σχεδίου Εφαρμογής του Γιοχάνεσμπουργκ (UNSD, 2002).

Αειφόρος Τουρισμός είναι ένας όρος που χρησιμοποιείται για να περιγράψει όλες εκείνες τις περιβαλλοντικές πρακτικές στον τομέα του τουρισμού, που σχετίζονται με την επιχειρηματική αποτελεσματικότητα, τη διαχείριση των φυσικών πόρων, τη χρήση νερού και ενέργειας, τις μεταφορές, τη διαχείριση των απορριμμάτων, τη βιοποικιλότητα και την κοινωνική υπευθυνότητα. Επομένως περιλαμβάνει όλες εκείνες τις δράσεις που αφορούν στη μείωση των επιπτώσεων στο περιβάλλον και δεν χρησιμοποιούν το περιβάλλον ή τη φύση ως ένα εμπορικό εργαλείο.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού προβλέπει διεθνώς μια μέση ετήσια αύξηση του τουρισμού της τάξεως του 4% για τα επόμενα δέκα χρόνια. Ο Γενικός Γραμματέας του πρότεινε να ενταθούν οι προσπάθειες, ώστε να συμπεριληφθεί ο Αειφόρος Τουρισμός στη Διεθνή Ατζέντα Ανάπτυξης ως εργαλείο-κλειδί για την προώθηση και επίτευξη των Αναπτυξιακών Στόχων (UNWTO, 2007). Το μήνυμά του είναι «Αυξήστε τον τουρισμό για να καταπολεμηθεί η φτώχεια στον πλανήτη και να προωθηθεί η αειφόρος ανάπτυξη». Είναι λοιπόν φανερό ότι η μορφή τουρισμού που μπορεί να συμβάλει στη μείωση της φτώχειας στις αναπτυσσόμενες και στις φτωχότερες χώρες στον κόσμο, αλλά και να δει τον τουρισμό ως τη γέφυρα κατανόησης και αποδοχής διαφορετικών πολιτισμών, είναι αυτή που στοχεύει στην Αειφόρο Ανάπτυξη. Ο Αειφόρος Τουρισμός είναι μια οικονομική δραστηριότητα, που συναντά τις ανάγκες των τουριστών και αυτές των περιοχών τουριστικής υποδοχής, ενώ ταυτόχρονα προστατεύει το περιβάλλον και βελτιώνει το επίπεδο κοινωνικής και οικονομικής ευημερίας του τοπικού πληθυσμού παρέχοντας ευκαιρίες και διασφαλίζοντας το μέλλον (Hicks, 2001).

Ο οικοτουρισμός, ο αγροτουρισμός, ο πολιτιστικός, ο επιστημονικός, ο αθλητικός, ο θρησκευτικός τουρισμός είναι εναλλακτικές μορφές τουρισμού και εντάσσονται στον Αειφόρο Τουρισμό, αφού μπορούν να έχουν μεγάλη σημασία στην κοινωνική, οικονομική, περιβαλλοντική και πολιτισμική ανάπτυξη μιας περιοχής, μιας χώρας και τελικά ολόκληρου του πλανήτη.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Ως τουρίστες-καταναλωτές, αλλά και ως επενδυτές ή ως κάτοικοι μιας κοινωνίας υποδοχής τουριστών, εν τέλει είμαστε εμείς που μπορούμε να κάνουμε τη διαφορά επιλέγοντας εκείνη τη μορφή τουρισμού, που ενδιαφέρεται για τον άνθρωπο και το περιβάλλον.

Για να κάνουμε όμως εμείς τη διαφορά, χρειαζόμαστε καλλιέργεια τουριστικής συνείδησης μέσα από την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση ή Εκπαίδευση για την Αειφορία, που να αρχίζει από την πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και να συνεχίζεται με τη δια βίου εκπαίδευση και αγωγή των ενηλίκων. Η ανάπτυξη αειφόρου τουριστικής συνείδησης έχει να κάνει με την ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων, την καλλιέργεια περιβαλλοντικής και πολιτιστικής ευαισθητοποίησης και σεβασμού, την παροχή θετικών εμπειριών τόσο από τη μεριά των τουριστών όσο και από τη μεριά των φιλοξενούντων, την παροχή άμεσων οικονομικών οφελών για τη διατήρηση του περιβάλλοντος και τη βελτίωση της τοπικής κοινωνίας.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Μέσα από τα προγράμματα και τις δράσεις της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, αξιοποιώντας τις κατευθύνσεις των διεθνών και ευρωπαϊκών οργανισμών (ΥΠΕΠΘ, 2006), οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να γνωρίσουν και να βιώσουν τον αειφόρο τουρισμό και τη σημασία του επισκεπτόμενοι ανάλογους χώρους, όπως Εθνικά Πάρκα, προστατευόμενες φυσικές και πολιτιστικές περιοχές, αλλά και διαμένοντας σε αγροτουριστικές και άλλες επιχειρήσεις, που αφενός μεν προσφέρουν ουσιαστική και βιωματική γνωριμία με τα τοπικά έθιμα, παραδόσεις και προϊόντα, αφετέρου δε υιοθετούν πρακτικές κα μέτρα, που αντανακλούν μία ισορροπία ανάμεσα στο περιβάλλον, την οικονομία και τα κοινωνικά θέματα. Οι αειφόρες πρακτικές αυτές από τη μεριά των επιχειρήσεων σχετίζονται με την αναλογία κλινών, διανυκτερεύσεων, γευμάτων κ.λπ. σε συνάρτηση με τα τρέχοντα έξοδα, με τη χρήση ήπιων μορφών ενέργειας για τη θέρμανση των κτηριακών εγκαταστάσεων και του νερού, με τη χρήση φωτισμού χαμηλής ενέργειας, την επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση απορριμμάτων, την κομποστοποίηση, τη χρήση βιοδιασπώμενων απορρυπαντικών και προϊόντων χωρίς χλώριο, την κατανάλωση προϊόντων διατροφής που προέρχονται από μικρής κλίμακας τοπικές βιοκαλλιέργειες, την καταγραφή της τοπικής χλωρίδας και πανίδας, την παρατήρηση της άγριας ζωής κ.λπ. (GTBS, 2006). Παρόμοια παραδείγματα υπάρχουν στην Ελλάδα, όπως στην ευρύτερη περιοχή της Κόνιτσας (περιβαλλοντικό πάρκο Μπουραζανίου, Μαστοροχώρια, Πέτρινα χωριά), αλλά πολλά περισσότερα και πιο συντονισμένα στην Ευρώπη, όπως Αγγλία, Σκωτία και αλλού.

Στην Ευρώπη για την προώθηση ανεξάρτητης και επιστημονικής στήριξης της Αειφόρου Ανάπτυξης έχουν συγκροτηθεί Εθνικά Συμβούλια από τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, τα οποία έχουν σχηματίσει Δίκτυο συνεργασίας μεταξύ τους (Ευρωπαϊκά Συμβουλευτικά Κέντρα Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης). Το Δίκτυο αυτό είναι σημαντικό εργαλείο για την ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών ανάμεσα στις χώρες της Ευρώπης και να ασκεί επιρροή, όπου αυτό είναι δυνατό, στην ανάπτυξη πολιτικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο (EEAC, 2006). Τα Εθνικά Συμβούλια έχουν αποστολή να συμβουλεύουν τις τοπικές και εθνικές αρχές και να προωθούν διάλογο μεταξύ των υπευθύνων, να συνεργάζονται επίσης με άλλους μη κυβερνητικούς και τοπικούς φορείς και επιχειρήσεις για την παροχή ενός λειτουργικού πλαισίου εργασίας για συνδυασμένες δράσεις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΥΠ.Ε.Π.Θ. (2006). *Το πλαίσιο αναφοράς της Εκπαίδευσης για την Αειφορία και οι Σχολικές Δραστηριότητες Περιβαλλοντικής Αγωγής και Αγωγής Υγείας-Θεματικό Έτος*. ΣΕΠΕΔ, Αθήνα.
- Γεωργόπουλος, Α. και Τσαλίκη, Ε. (2005). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Αρχές – Φιλοσοφία-Μεθοδολογία, Παιχνίδια και Ασκήσεις*. Εκδόσεις Gutenberg.
- Σκορδούλης, Κ. και Σωτηράκου, Μ. (2005). *Περιβάλλον-Επιστήμη και Εκπαίδευση*. Εκδόσεις Leader Books, Αθήνα.
- Συμβούλιο της Ε.Ε. (2006). *Επανεξέταση Στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη-Ανανεωμένη Στρατηγική*. Παράρτημα 10917/06.

- Φλογαΐτη, Ε. (2006). *Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- EEAC (2006). *European Environment and Sustainable Development Advisory Councils*. About us.
- GTBS, UK (2006). *Green Tourism Business Scheme*, Europe Home.
- Hicks, D. and Holden, C. (Edts, 1995). *Visions of the future: Why We Need to Teach for Tomorrow*. Stock-on-Trend: Trenthams Books.
- Office of Sustainability (2006). *Education and Sustainability in South Australia*.
- Tilbury, D. and Cooke, K. (2005). *A national Review of Environmental Education and its Contribution to Sustainability in Australia: Frameworks for Sustainability*. Australian Reserch Institute in Education for Sustainability. Camberra, 2005.
- UNSD (2002). United Nations Division for Sustainable Development (2002), Sustainable Development Topics/Sustainable Tourism.
- UNWTO (2007). *United Nations World Tourism Organization*. Newsroom, Newsreleases.
- UNESCO (1997). *Educating for a Sustainable Future: A Transdisciplinary Vision for Concerted Action*, Paris: UNESCO.